

Міністерство освіти і науки України
Львівський національний університет природокористування
Факультет будівництва та архітектури
Кафедра архітектури

СИЛАБУС

НАВЧАЛЬНОЇ ДИСЦИПЛІНИ **«РИТОРИКА»**

для студентів спеціальності
G17 «Архітектура та містобудування» РВО «Магістр»
ОП «Архітектура та містобудування»

Львів 2024

АНОТАЦІЯ КУРСУ

Навчальна дисципліна «Риторика» є складовою освітньої програми РВО «Магістр» спеціальності G17 «Архітектура та містобудування». Дисципліна є обов'язковою.

Мета дисципліни

Метою викладання навчальної дисципліни «Риторика та сучасна комунікація» є підвищення рівня комунікативної компетентності студентів, формування високої комунікативної культури, яка охоплює мовні, паравербальні, ілюкативні, інтеракційні, соціокультурні знання і вміння, практичне оволодіння стратегією і тактикою успішного спілкування, основами ораторської майстерності.

Завдання дисципліни

Основними завданнями вивчення дисципліни «Риторика та сучасна комунікація» є сформувати добрі знання та розуміння наукових основ риторики та мовної комунікації, особливостей сучасних комунікаційних технологій; розвивати творче мислення студентів та їхні креативні здібності; сформувати основи комунікативної культури та риторичної майстерності, виробити навички успішної комунікативної поведінки в різних ситуаціях, зокрема у сфері офіційно-ділового та наукового спілкування.

Результати навчання

У результаті вивчення навчальної дисципліни здобувач вищої освіти повинен бути здатним продемонструвати такі результати навчання:

знати:

наукові та практичні основи риторики та мовної комунікації в контексті сучасного інформаційного суспільства.

вміти:

- орієнтуватися в комунікативному процесі;
- узгоджувати свої комунікативні цілі і наміри;
- добирати моделі мовленнєвої поведінки відповідно до умов спілкування;
- правильно використовувати різні мовні засоби відповідно до комунікативних намірів;
- виявляти та нейтралізовувати комунікативні проблеми;
- влучно висловлювати думки для успішного розв'язання проблем і завдань для досягнення особистісної та ділової мети;
- посилювати свою комунікативну позицію;

- навчитися виголошувати публічні промови та готувати сучасні мультимедійні презентації за обраними темами.

ТРИВАЛІСТЬ КУРСУ

3 кредитів (90 годин)

ЛЕКЦІЙНІ ЗАНЯТТЯ

№ з/п	Назви тем та їх короткий зміст	Кількість годин	
		ДФЗО	ЗФЗО
1.	Тема 1. Риторика та сучасна комунікація в контексті інформаційного суспільства. 1.1. Вступ. Мета і завдання дисципліни. 1.2. Терміни «риторика» та «комунікація» в поняттєвому вимірі та лінгвістичному контексті. 1.3. Комунікація як соціальний процес. Основні етапи становлення теорії комунікації. Сучасні інформаційні платформи суспільної комунікації. 1.3. Комунікація як особливий модус існування людської природної мови. 1.4. Взаємозв'язок між риторикою та теорією мовної комунікації.	2	
2.	Тема 2. Риторика як наука та дисципліна. Закони риторики та комунікації. 2.1. Предмет і завдання риторики, історія становлення. 2.2. Основоположні розділи класичної та сучасної риторики. 2.3. Закони риторики (концептуальний закон, закон моделювання аудиторії, стратегічний закон, тактичний закон, мовленнєвий закон, закон ефективної комунікації, системно-аналітичний закон). 2.4. Комунікативні закони та їх реалізація в процесі наукової та ділової діяльності (закон залежності ефективності спілкування від комунікативних зусиль; закон ритму спілкування; мовленнєвого самовпливу; довіри до простих слів; притягування критики та ін.).	2	
3.	Тема 3. Типологія комунікації. Ораторське мистецтво як важливий засіб комунікації. 3.1. Характеристика різних типів комунікації. 3.2. Роди, жанри та види ораторського мистецтва (академічне, політичне, ділове, суспільно-побутове, дипломатичне красномовство та гомілетика). 3.3. Нові комунікативні технології XXI століття.	2	
4.	Тема 4. Засоби оптимізації комунікативного процесу. Стратегії і тактики у спілкуванні. 4.1. Характеристика основних видів взаємодії у мовленнєвій комунікації. Поняття «комунікативна девіація». 4.2. Регулятиви мовної комунікації. 4.3. Моделі та стилі у спілкуванні.	2	

	4.4. Ознаки, причини, механізми успішної та неуспішної комунікації. 4.5. Структура мовної особистості як учасника комунікативного процесу (комунікативна, соціометрична, психологічна, соціоінтерактивна, мовна, мовленнєво-риторична складова). 4.6. Місце мовної свідомості в комунікативному паспорті особистості. 4.7. Умови успішної самопрезентації.		
5.	Тема 5. Українська риторика: історія і сучасність. 5.1. Видатні представники українського ораторського мистецтва: від Київської Русі – до початку XX ст. 5.2. Розвиток риторики мистецтва за незалежної України. 5.3. Український комунікативний етикет.	2	
6	Тема 6. Риторика і мистецтво презентації. 6.1. Публічний виступ як важливий засіб комунікації. 6.1 Мистецтво аргументації. Техніка і тактика аргументування. Мовні засоби переконування. Комунікативні вимоги до мовної поведінки під час публічного виступу. 6.2 Презентація як сучасний різновид публічного мовлення. Типи презентацій. 6.3 Мовленнєві, стилістичні і комунікативні принципи презентації. 6.4 Культура сприймання публічного виступу. Уміння ставити запитання, уміння слухати. 6.5 Невербальні засоби промови.	2	
7.	Тема 7. Риторика дискусії. 7.1. Загальні характеристики дискусії. 7.2. Поведінка учасників дискусії. Уміння переконувати. 7.3. Вимоги до культури суперечки. .	2	
Усього годин		14	

ПРАКТИЧНІ ЗАНЯТТЯ

№ з/п	Назви тем та їх короткий зміст	Кількість годин	
		ДФЗО	ЗФЗО
1.	Тема 1. Риторика та сучасна комунікація в контексті інформаційного суспільства. Вступ. Мета і завдання дисципліни. Терміни «риторика» та «комунікація» в поняттєвому вимірі та лінгвістичному контексті. Комунікація як соціальний процес. Основні етапи становлення теорії комунікації. Сучасні інформаційні платформи суспільної комунікації. Комунікація як особливий модус існування людської природної мови. Взаємозв'язок між риторикую та теорією мовної комунікації.	2	

2.	Тема 2. Риторика як наука та дисципліна. Закони риторики та комунікації. Предмет і завдання риторики, історія становлення. Основоположні розділи класичної та сучасної риторики. Закони риторики (концептуальний закон, закон моделювання аудиторії, стратегічний закон, тактичний закон, мовленнєвий закон, закон ефективної комунікації, системно-аналітичний закон). Комунікативні закони та їх реалізація в процесі наукової та ділової діяльності (закон залежності ефективності спілкування від комунікативних зусиль; закон ритму спілкування; мовленнєвого самовпливу; довіри до простих слів; притягування критики та ін.).	2	
3.	Тема 3. Типологія комунікації. Ораторське мистецтво як важливий засіб комунікації. Характеристика різних типів комунікації. Роди, жанри та види ораторського мистецтва (академічне, політичне, ділове, суспільно-побутове, дипломатичне красномовство та гомілетика). Нові комунікативні технології XXI століття.	2	
4.	Тема 4. Засоби оптимізації комунікативного процесу. Стратегії і тактики у спілкуванні. Характеристика основних видів взаємодії у мовленнєвій комунікації. Поняття «комунікативна девіація». Регулятиви мовної комунікації. Моделі та стилі у спілкуванні. Ознаки, причини, механізми успішної та неуспішної комунікації. Структура мовної особистості як учасника комунікативного процесу (комунікативна, соціометрична, психологічна, соціоінтерактивна, мовна, мовленнєво-риторична складова). Місце мовної свідомості в комунікативному паспорті особистості. Умови успішної самопрезентації.	2	
5.	Тема 5. Українська риторика: історія і сучасність. Видатні представники українського ораторського мистецтва: від Київської Русі – до початку XX ст. Розвиток риторичного мистецтва за незалежної України. Український комунікативний етикет.	2	
6.	Тема 6. Риторика і мистецтво презентації. Публічний виступ як важливий засіб комунікації. Мистецтво аргументації. Техніка і тактика аргументування. Мовні засоби переконувannya. Комунікативні вимоги до мовної поведінки під час публічного виступу. Презентація як сучасний різновид публічного мовлення. Типи презентацій. Мовленнєві, стилістичні і комунікативні принципи презентації. Культура сприймання публічного виступу. Уміння ставити запитання, уміння слухати. Невербальні засоби промови. Публічний виступ та мультимедійна презентація.	2	
7.	Тема 7. Риторика дискусії. Загальні характеристики дискусії. Поведінка учасників дискусії. Уміння переконувати. Вимоги до культури суперечки. Дискусія на запропоновану студентами тему.	2	

Усього годин	14	
---------------------	-----------	--

САМОСТІЙНА РОБОТА

№ з/п	Назви тем та їх короткий зміст	Кількість годин	
		ДФЗО	ЗФЗО
1	Структура мовної особистості як учасника комунікативного процесу (комунікативна, соціометрична, психологічна, соціоінтерактивна, мовна, мовленнєво-риторична складова).	3	
2	Складові мовленнєвої культури оратора. Стилiстичні особливості усного мовлення. Прямі і непрямі тактики мовленнєвого впливу.	2	
3	Історія становлення риторики як науки красномовства.	2	
4	Зародження риторики на українських землях.	2	
5	Низький, середній і високий стилі мовлення, особливості їхнього вживання. Характеристика основних риторичних фігур і тропів.	2	
6	Вербальні та невербальні компоненти українського комунікативного етикету.	2	
7	Індивідуальні особливості оратора.	2	
Підготовка до навчальних занять та контрольних заходів		47	
Усього годин		62	

ІНДИВІДУАЛЬНІ ЗАВДАННЯ

До індивідуальних завдань належать:

- аналіз публічних виступів відомих людей за запропонованою схемою;
- написання промов, есе та рефератів;
- підготовка презентацій, публічних виступів.

Методи навчання

1. *Словесні методи* (розповідь, пояснення, бесіда, дискусія тощо)
2. *Наочні методи* (ілюстрації, демонстраційні мультимедійні матеріали).
3. *Практичні методи* (вправи, практичні роботи, тести, мультимедійні презентації, ділові ігри тощо).

Методи контролю

1. **Усне опитування** (фронтальне, індивідуальне, детальний аналіз відповідей студентів).

2. Письмова аудиторна та позааудиторна перевірка – виконання практичних завдань, підготовка публічних виступів, презентацій, контрольні роботи (з конкретних питань тощо) або тести.

3. Практична перевірка – аналіз виконаних завдань, підготовлених презентацій та публічних виступів на обрану тему.

КРИТЕРІЇ ОЦІНЮВАННЯ РЕЗУЛЬТАТІВ НАВЧАННЯ ЗДОБУВАЧІВ ВИЩОЇ ОСВІТИ

Таблиця 1 – Шкала оцінювання: національна та ECTS

Сума балів за всі види навчальної діяльності	Оцінка ECTS	Оцінка за національною шкалою	
		для екзамену, диференційованого заліку, курсового проєкту (роботи), практики	для заліку
90–100	A	відмінно	зараховано
82–89	B	добре	
74–81	C		
64–73	D		
60–63	E	задовільно	
35–59	FX	незадовільно з можливістю повторного складання	не зараховано з можливістю повторного складання
0–34	F	незадовільно з обов’язковим повторним вивченням дисципліни	не зараховано з обов’язковим повторним вивченням дисципліни

МЕТОДИЧНЕ ЗАБЕЗПЕЧЕННЯ

1. Риторика та сучасна комунікація: методичні рекомендації для самостійної роботи для студентів усіх спеціальностей Навчально-наукового інституту заочної та післядипломної освіти ЛНУП / Укладач А. М. Куза. Львів, 2022. 47 с.

2. Риторика та сучасна комунікація: методичні рекомендації до самостійної роботи для студентів спеціальності 073 “Менеджмент” першого (бакалаврського) рівня вищої освіти / Укладач А. М. Куза. Львів, 2023. 47 с.

Питання з дисципліни для самоконтролю:

I. Основи риторики (1–15)

1. Що таке риторика і яке її значення для архітектора?
2. Які основні функції риторики у професійній діяльності?

3. Як формувалася риторика в античному світі?
 4. Які види риторики виокремлював Арістотель?
 5. У чому полягає актуальність риторики у XXI столітті?
 6. Як риторика пов'язана з професійною культурою архітектора?
 7. Які вимоги ставляться до публічного виступу фахівця?
 8. Чим відрізняється риторика від ораторського мистецтва?
 9. Які ключові складники комунікативної компетентності?
 10. Що таке риторичний ідеал?
 11. Як риторика впливає на розвиток критичного мислення?
 12. Яке місце риторики в міждисциплінарних зв'язках (право, мистецтво, філософія)?
 13. Як риторика допомагає у вирішенні конфліктних ситуацій?
 14. Чим відрізняється академічна риторика від професійної?
 15. Які етапи має риторичний процес?
-

II. Структура виступу (16–30)

16. Які елементи складають класичну промову?
 17. Що таке **exordium** і як правильно почати виступ?
 18. Які методи привернення уваги слухачів?
 19. Чим відрізняється основна частина виступу від вступу?
 20. Як правильно завершити промову?
 21. Яке значення має композиційна чіткість для сприйняття виступу?
 22. Як уникати «провалів» у середині промови?
 23. Які способи логічного переходу між частинами виступу?
 24. Чому важливий висновок у професійній презентації?
 25. Як будувати промову за принципом «від загального до конкретного»?
 26. Що таке аргумент і як він працює у виступі?
 27. Які є види доказів у риториці?
 28. Як впроваджувати приклади у промову?
 29. Чому важливо використовувати аналогії в архітектурній аргументації?
 30. Як поєднувати логічні та емоційні засоби у виступі?
-

III. Мовні засоби риторики (31–45)

31. Яке значення має мовна грамотність у професійному спілкуванні?
32. Як уникати мовних кліше у виступах?
33. Що таке метафора і як вона працює у професійній промові?
34. Які стилістичні прийоми найчастіше використовують архітектори?
35. Як інтонація впливає на сприйняття змісту?
36. Що таке пауза і як її правильно застосовувати?
37. Яке значення має темп мовлення?
38. Як варіювати гучність голосу для ефективного виступу?
39. Як невербальні засоби (жести, міміка) підсилюють промову?
40. Що таке мовний етикет і його роль у професійних контактах?
41. Як уникати помилок у використанні термінів?
42. Чим відрізняється усне архітектурне повідомлення від письмового?
43. Яке значення має точність термінології у містобудуванні?

44. Як правильно добирати прикметники та епітети для опису архітектурних рішень?
 45. Що таке риторичне запитання і як воно працює у виступі?
-

IV. Логіка і аргументація (46–60)

46. Чому логічна послідовність важлива для архітектора?
 47. Які типи аргументів найпереконливіші у професійному дискурсі?
 48. Як спростовувати контраргументи?
 49. Що таке софізми і як їх уникати?
 50. Яке значення мають цифри й статистика у виступах?
 51. Як аргументувати вибір архітектурного рішення перед інвестором?
 52. Які способи обґрунтування найчастіше застосовують у проєктних презентаціях?
 53. Як формулювати тези виступу?
 54. Що таке дедуктивний метод доказу?
 55. Що таке індуктивний метод доказу?
 56. Як уникати логічних помилок?
 57. Чим відрізняється переконання від навіювання?
 58. Як поєднувати дані з наукових досліджень у виступі?
 59. Яке значення має контраст у побудові аргументів?
 60. Як приклади з історії архітектури можуть посилювати аргументацію?
-

V. Практична риторика для архітектора (61–80)

61. Яке значення має риторика для захисту дипломного проєкту?
 62. Як підготуватися до виступу на архітектурному конкурсі?
 63. Які помилки допускають студенти під час презентацій?
 64. Як правильно відповідати на питання журі?
 65. Як вести дискусію з колегами у містобудівній раді?
 66. Що робити, якщо публіка не реагує на промову?
 67. Як долати хвилювання перед виступом?
 68. Які психологічні прийоми допомагають завоювати довіру аудиторії?
 69. Як архітектор може презентувати себе як бренд?
 70. Як розробити сценарій виступу для міжнародної аудиторії?
 71. Як поєднувати вербальні й візуальні засоби у презентації?
 72. Яке значення має правильний вибір ілюстративного матеріалу?
 73. Як працювати з картами та схемами під час виступу?
 74. Як коментувати креслення так, щоб їх зрозумів замовник?
 75. Яке значення мають кольори у візуальній риторичі?
 76. Як будувати виступ для нефахової аудиторії?
 77. Які особливості має діалог архітектора з інвестором?
 78. Як вести переговори щодо фінансування проєкту?
 79. Чим відрізняється наукова доповідь архітектора від публічної лекції?
 80. Як риторика допомагає у міжкультурній комунікації?
-

VI. Риторика в архітектурі та містобудуванні (81–100)

81. Які риторичні засоби використовують у презентації містобудівних проєктів?
82. Як архітектура сама по собі може виступати як риторичний текст?
83. Що таке «архітектурна метафора»?
84. Як пояснити пересічному громадянину значення реконструкції?
85. Яке значення має публічне слухання у містобудуванні?
86. Як риторика впливає на процес громадських обговорень?
87. Які методи переконання найефективніші у спілкуванні з громадою?
88. Як виступати перед органами влади?
89. Як доносити екологічні аргументи у містобудівному дискурсі?
90. Чому архітектор має володіти мистецтвом публічного виступу?
91. Як уникати конфліктів під час презентації проєкту?
92. Як застосовувати риторичні прийоми під час дебатів?
93. Чим відрізняється виступ архітектора перед професійною та непрофесійною аудиторією?
94. Які є культурні бар'єри у міжнародних презентаціях?
95. Як створювати промови для різних форматів (брифінг, лекція, переговори)?
96. Як комунікувати з медіа про архітектурний проєкт?
97. Які риторичні засоби можна використати у рекламних кампаніях архітектурних студій?
98. Як риторика допомагає у формуванні громадської думки щодо забудови?
99. Яке значення має етичний аспект риторики у містобудуванні?
100. Як інтегрувати риторичні навички у професійну діяльність архітектора?

РЕКОМЕНДОВАНА ЛІТЕРАТУРА

Базова

1. Куньч З. Українська риторика: історія становлення та розвитку: навч. посібн. Львів, 2011. 248 с.
2. Мацько Л. І. Риторика : навч. посіб. 2-ге вид., стер. Київ, 2006. 311 с.
3. Семенюк О. А., Паращук В. Ю. Основи теорії мовної комунікації: навч. посібн. Київ, 2010. 240 с.
4. Сагач Г. М. Риторика : навч. посібник. Київ : Райдуга, 2000. 568 с.
5. Яшенкова О. В. Основи теорії мовної комунікації: навч. посібн. Київ, 2011. 304 с.

Допоміжна

1. Абрамович С. Д. Риторика : навч. посібник. Львів : Світ, 2001. 240 с.
2. Вандишев В.М. Риторика: екскурсія в історію вчень і понять: навч. посіб. Київ : Кондор, 2006. 264 с.
3. Гриценко Т. Б. Риторика : навч. посіб. Київ : НАУ, 2006 URL: <http://studentbooks.com.ua>
4. Етика ділового спілкування: Навчальний посібник Київ : Центр навчальної літератури, 2007. 344 с.
5. Кінг П. Стратегії і тактики спілкування, або як знайти спільну мову. Київ, 2017. 120 с.
6. Колотілова Н. А. Риторика. Київ: Центр учбової літератури, 2007. 232 с.
7. Онуфрієнко Г. С. Риторика. Київ : Центр учбової літератури, 2008. 592 с.
8. Почепцов Г. Від покерів до гібридних війн: нові комунікативні технології XXI століття. Київ, 2017. 260 с.
9. Селігей П. Мовна свідомість: структура, типологія, виховання Київ, 2012. 118 с.
10. Стахів М. Український комунікативний етикет: Навчально-методичний посібник. Київ: Знання, 2008. 245 с.
11. Чмут Т.К. Етика ділового спілкування: навч. посібник 3-тє вид. Київ: Вікар, 2003. 223 с.

Інформаційні ресурси

1. Бібліотечно-інформаційні ресурси – [книжковий фонд](#), періодика та фонди на [електронних носіях](#) бібліотеки ЛНУП, державних органів

науково-технічної інформації, наукових, науково-технічних бібліотек та інших наукових бібліотек України.

2. Віртуальне навчальне середовище університету. URL: <https://moodle.lnup.edu.ua/>

3. Електронні інформаційні ресурси мережі «Інтернет»:

Національна платформа з вивчення української мови Міністерства культури та інформаційної політики України. URL: <https://speakukraine.net>

Портал мовної політики. URL: <https://language-policy.info>

Мова – ДНК нації. URL: <https://ukr-mova.in.ua>

<http://westudents.com.ua/>

<http://yak-my-hovorymo.wikidot.com/>

<http://kultura-movy.wikidot.com/>

<http://nepravylno-pravylno.wikidot.com/>

<http://litopys.kiev.ua>

<http://terminy-mizhkult-komunikacii.wikidot.com/>

Український правопис (ЗАТВЕРДЖЕНО Українською національною комісією з питань правопису (протокол № 5 від 22 жовтня 2018 р.). URL:

<https://mon.gov.ua/storage/app/media/zagalna%20serednya/05062019-onovl-pravo.pdf>

Стислий огляд основних змін у новій редакції «Українського правопису» (2019)

URL: <https://mon.gov.ua/storage/app/media/zagalna%20serednya/osnovni-zminy%202019.pdf>